

A kaj se je zgodilo? Moža, ki je izvršil veliko dejanje, vse večje kot ga izvrši vse slovensko časopisje z vsem svojim prelivanjem umazanega črnila leto in dan, tega moža so zaprli. In ga niso zaprli, ker je nekoga oškodoval, ampak zato, ker je bil baje prišel v navzkrižje s poštenjem. Z njim vred so zaprli njegove pomočnike. Vsem pa so pritiskali na čelo žig sramote. Pri nas je namreč že vse tako urejeno, da pade sramota nate, kakor hitro prestopiš prag ječe. Sum je tu, če ti tudi nihče ne more dokazati krivde, in zastoj se boš branil sramoti, nega znamenja tudi tedaj, ko bo pred vsem svetom odkrita tvoja nedolžnost.

Slovensko učiteljstvo je bilo v onih dneh dovolj naivno, da je vzdvomilo »Möderndorferju«, dovolj naivno, da ni videlo v razvoju stvari odurne igre. Bilo je takih med nami, ki so čutili kakor bi sramota padla na njih same. Trepotali so, češ, ves stan bo pokrila sramota, vse, ki so kadar koli čutili nekoliko solidarnosti s tovarišem Möderndorferjem, deležnim obilnih preganjanj v teku let. Tako smo ždeli pod težo razkritij, ki jih je slovensko časopisje radostno obljubljalo svojemu občinstvu, željnemu senzacije in škodoželjnemu stanu, kadar je odkrito začel nastopati v korist širih slojev naroda.

Razkritja niso prišla. Časopisje je čakalo zaman, slovenska javnost ni imela pri ložnosti zgledevali se nad slovenskim učiteljem, ki bi se bil pri javnem delu pregrešil kot defraudant javnega denarja. Kakor je bila kleveta velika in senzacionalna, tako se je krivda Möderndorferja in njegovih sodelavcev raztopila na prvem soncu. Izpustiti so morali tedaj nedolžne člane krajnega šolskega sveta mežiškega, izpustiti so morali vse v... veliko poverbo za pletene sokrivce, izpustiti so morali Möderndorferja samega. Proces se je moral ustaviti, justica je morala priznati, da so se vrgli v ječo nedolžni ljudje. Škoda je le, da so se vrnili vsi ti osumljeni že iz preiskovalnega zapora. Ako bi bili oproščeni pri obravnavi, bi morda javnost zvedela kaj zajemljivega in bi se bilo nedolžnim možem dalo zadoščenje pred vso javnostjo.

Kakor je v zadoščenje vsemu učitelstvu, da se je vrnil njegov vrli, neustrašni bojevnik neomadeževan iz ječe, tako smo doživeli ob tej priliki nekaj, česar bi ne bili smeli doživeti, nekaj, kar meče žalostno luč na vse naše razmere in posebno še na njih glasnika, na slovensko časopisje. Listi, ki so prej s senzacionalnimi gestami kradli poštenemu, nesebičnemu možu in njegovim sodelavcem čas in dobro ime, ti listi so sedaj napol utajili, da je Möderndorfer nedolžen, da so njegove roke čiste. Javili so samo, da je — za enkrat — izpuščen iz zaporu, a tudi tega še ne. Kdor je z naslodo pisal o sramotni milijonski poverbi preganjanega človeka, tisti ni imel sedaj toliko ponosa, toliko značaja, da bi popravil krivico. Prezrl je vse delo celega moža za naše slovensko, trpeče ljudstvo, za mladino, stradajočo kruha in zraku, skril se je, ko bi bila njegova dolžnost, da skuša popraviti krivico in oprati madež. Cankarjeve besede bi bilo treba, da dovolj ožigosa tako početje.

Učiteljstvo danes razume, kako je to mogoče. Česar prej ni videlo, vidi sedaj. Zato tudi ni potrebno, da razpravljamo, česa bi se lahko učilo iz vsega. Nikakor pa ne moremo preko stvari, da je ne bi pribili javno, ker tako žarko osvetljuje naše razmere in še posebno življenje slovenskega učiteljstva. Samo to hočemo povedati: po nosni smo, da imamo v svojih vrstah moža, ki je moral doživeti to grenko preizkušnjo.

Svoj vzrok smo imeli, da nismo iznesli teh besedi javnosti že prej. Danes, ko po volilni borbi lahko treznejše presoja, naj si izpraša svojo vest...

VAŽEN PREOKRET ZA STRNJENJE HRVATSKEGA UČITELJSTVA V ENO STANOVSKO ORGANIZACIJO.

»Narodna Prosveta« piše na uvodnem mestu o važnem preokretu v vprašanju zblizanja hrvatskega učiteljstva. Učitelji izven UJU na Hrvatskem so prišli do spoznanja, da je resna potreba se strniti vsemu učiteljstvu v eno enotno stanovsko organizacijo.

V imenu Saveza Hrvatskih Učiteljskih Društev so dne 27. septembra 1927, br. 61 naslovili na Udrugoženje Jugoslovanskega Učiteljstva, v roke predsednika Vlade K. Petrovića sledeče pismo:

Čast nam je sporočiti, da smo na predni konferenci in na VIII. delegatski skupščini S. H. U. D., dne 28. in 29. avgusta t. l. v Zagrebu razpravljali o vprašanju odnošajev hrvatskega učiteljstva, udruženega v Savezu Hrv. Učit. Društva, napram Vam, osobito o akciji ustvaritve skupne stanovske organizacije z Vami, v kateri je treba da se zedini skupno vse učiteljsko kraljevine SHS. Sklenjeno je, da se na temelju resolucije XII. obče skupščine SHUD v Zagrebu iz leta 1921. izberejo delegati, ki bodo vodili z Vašimi delegati razgovore v tem pravcu. Ta sklep osrednjega odbora in delegatske skupščine je bil predložen 30. avgusta t. l. XII. obče skupščini SHUD, ki ga je enodušno sprejela in pooblastila osrednji odbor, da izbere delegate in jim da navodila. Osrednji odbor SHUD je izbral sledeče delegate:

Načelnik: Josip Kirin; člani: Josip Binički, Ivan Gabrilovac, Franjo Katič, Dragutin Paulin, Stjepan Petričević, Josip Strazić, Gjuro Šarić, Ivan Tomašić in Nikola Toth.

Javljajoča Vam to, Vas. prosim, da nam sporočite svoje mandatorje, da spoznamo določimo kraj in početek razgovorov, ki bodo z malo dobre volje brez dvomno prinesli velike in lepe rezultate za sanacijo razmer in za obče interese vsega učiteljstva SHS.

Za upravo: Ivan Tomašić, preds. Nikola Toth, tajnik.

— Zaradi aktualnosti združitve vsega hrvatskega učiteljstva v enotno stanovsko organizacijo smo morali odločiti poročilo o seji širjega sosveta za prihodno število. Prinašamo izbrano sliko dogodkov med hrvatskim učiteljstvom, da bodo vsi naši člani informirani o pojavih v našem stanu, ki so važni za vse.

— Pismo Saveza hrvatskih učiteljskih društev, ki ga je prinesla »Narodna Prosveta« št. 75. in ga tudi mi prinašamo na drugem mestu, je učiteljstvo sprejelo zelo simpatično. Izvršni odbor UJU bo v kratkem nominiral svoje delegate za sestanek s hrvatskim delegati učiteljstva, ki je še izven UJU.

— Vsi, ki se zanimате za pokret delovne šole se udeležite dne 15. in 16. oktobra t. l. tečaja za delovno šolo, ki ga priredita »Odsek poverjenjstva UJU za reformo šole in Pedagoški krožek« v gori navedenih dneh v Mariboru v veliki kazinski dvorani (gledališče). Na sporedu so točke, kakor so bile objavljene v 11. številki »Učiteljskega Tovariša«. Ker je tečaj velikega pomena za reformno stremeljenje, ki si jih je nadejala kot nalogo naša prerojena organizacija, pozivamo članstvo, da uporabi to izredno priliko, ki mu jo nudijo naši agilni reformatorji jugoslovanske šole in se tečaja v obilnem številu udeleže. — Poverjenjstvo UJU — Ljubljana.

Ročni katalog

za šolsko leto 1927/28 je izšel in stane 16 Din. Naročila sprejema Učiteljska tiskarna v Ljubljani, Frančiškanska 6

— Maribor — žarišče šolske reforme. Pod tem naslovom prinaša mariborski »Večernik« dne 8. t. m. članek izpod peresa staršev otrok, ki se z vsem žarom zavzemajo za delovno šolo. Članek je izšel povodom razstave delovne šole dne 15.—17. oktobra v Mariboru, ki jo priredita »Ped. krožek« in »Odsek za reformo šole pov. UJU«. Za tridnevno prireditve v smeri reforme šole pri nas vlada veliko zanimanje in obeta biti udeležba dne 15. in 16. in 17. v Mariboru s strani učiteljstva zelo velika. Sigurno je, da je novo gibanje, ki je v tesni zvezi z novo smerjo naše stanovske organizacije, velikega pomena za napredek naše šole in bo ustvarilo novo strujo slovenskega učiteljstva, ki bo s stvarnim delom prinesla povsem nove razmere v naše šolstvo in med učiteljstvo.

— Z ozirom na številna vprašanja naših članov, ki se jim vsiljujejo neki listi, a jih sedaj tirjajo, četudi jih niso naročili, smo se informirali pri našem pravnem zastopniku in dobili sledeče odgovore v smislu dopisov: 1. Ali je naročnik dolžan plačati list, če ga je vrnil na pošto v pričo ene ali dveh oseb ter napisal na list: »Se ne sprejme«? — Ne! 2. Ali je dolžan plačati list, če stavi upravi vse številke nepoškodovane na razpolago, da jih dvigne pri njem? Lista ni sam naročil. — Ne! 3. Ali je dolžan plačati list, če so mu ga pošiljali brez naročila in ga ni vrnil kljub temu, da je bila v listu objava, da se smatra za naročnika, kdor ne vrne 1. in 2. številke? — Ne, le na razpolago ga mora imeti! — To pa ne velja za organizirane člane, pri katerih se listi vezani s prijavo članstva. Objavljamo v listu te odgovore, ker nam je nemogoče odgovarjati na številna pisma. Iz ugotovitev pa smo tudi razvideli, da pravzaprav naši člani vzdržujejo neke liste. — Opozorjamo okrajna učiteljska društva, da opozore na to vse svoje člane pri prvem zborovanju ter jim pojasnijo zadevo, da ne bodo imeli nepravil.

— Zopet nova disciplinska uredba. Dne 4. t. m. je podpisal prosvetni minister novo uredbu o učiteljskih disciplinskih sodišcih. — Ta uredba je izdelana v Glavnem prosvetnem svetu s sodelovanjem delegatov UJU Vlade Petrovića in P. Vuksanovića. — Predsednik vrhovnega sodišča je po novi uredbi predsednik Prosvetnega sveta, a oblastnega sodnik in ravno tako mora biti tudi njegov namestnik sodnik. — 1. novembra se bodo vršile ponovne volitve strokovnih tovarišev za oblastna razsodišča.

— Novi učni načrt, ki ga je izdelal Glavni prosvetni svet s sodelovanjem članov UJU, je sedaj v tisku in bo razposlan pod O. N. br. 45.131 z dne 3. t. m. na vse šole, ki se bodo morale po njem ravnati že v tekočem šolskem letu, ker ga je odobril prosvetni minister g. Kumanudi. S tem načrtom bo izenačen pouk v vsej državi. — Pouk zemljepisja, zgodovine in prirodnoznanstva je po tem načrtu precej spremenjen.

— Učni načrti. Prosvetni minister je izjavil deputaciji UJU, da bo sestavil komisije, ki bodo izdelale nove učne načrte za vse v njegov resort spadajoče šole. Pri se-

stavi teh načrtov bodo sodelovali strokovnjaki in praktiki. — Na ta način bo dobila tudi osnovna šola moderen učni načrt.

— Ne vprašajte nas, če naj vrnete liste. Prav je tako, ker oseba moška čast vsakogar in čast vsega članstva zahteva, da ne podpira obrekovanj in natolcevanj. Reagirati na tako nizke instinkte, je pod častjo poštenega delavca. Vsak pošten človek mora vrniti vsiljevana mu natolcevanja in obrekovanja, ki imajo namen delati le zdrabo in razdor ter ovirati pošteno delo. Kakor pa razvidimo iz seznama, žive edino še od podpore nekaterih naših članov. Zavest in ponos nam morata veleovati, da sami ne podaljšujemo gnolobi življenja!

— Višja pedagoška šola v Zagrebu. Radi stroge določbe v finančnem zakonu, da se učiteljem, ki posejajo Višjo pedagoško šolo, ukinejo mesečni prejemki, se je tudi na zagrebško Višjo pedagoško šolo prijavilo izredno malo slušateljev v prvi letnik. Prijavljenih je le 20 kandidatov od nosno kandidatini.

— Premesečanje učiteljstva v Srbiji. Izvršni odbor UJU je bil dne 7. t. m. pri ministrstvu prosvete in ob tej priliki se je predsednik UJU tov. Petrović pritožil, da je bilo za časa volitev v Srbiji mnogo učiteljskih premesečanj. G. minister je obljubil, da bodo vsi učitelji, ki so bili po krivici premesečeni, prišli zopet na svoja mesta. Tudi je obljubil, da se raztegne razpis služb, kakršen je veljaven za Srbijo na vse pokrajine, da ne bo še nadalje tolikih učiteljskih sprememb, kakor so bile na Hrvatskem, v Slavoniji in Bosni.

— † Tovarišici Anici Štrubelj-Šetinovi na prerani grob. Glej, človeki! Zopet je zažela zemlja — stojmo ob odprtem grobu, ki terja od nas novo žrtev. »Grobni tuljki kot nenasična žrela zevajoča...«, je vzkliknil belokranjski rojak... in terjajo, mi pa jim moramo dati, kar zahtevajo. Kako trda in trpka je resnica. Tovarišica! Tebe je izbrala usoda. Tebe zahteva, samo Tebe hoče imeti, zato si odšla. Odšla si tiha — smehljajoča, kot je bilo tiho in skromno Tvoje življenje, smehljajoča, kot si se pred nekoletimi dnevi smehljala svoji sreči, a Tvoj smeh je bil smeh smrti, a Ti mlada, polna življenske sile, tega nisi slutila. Zasmejala si se prvič in poslednjič. Kako varljivi so naši računi, smehljajoča si hitela sreči — življenju nasproti, pa si oledenela obsedela v naročju mrzle smrti. Tem večja je Tvoja tragedija, tem trpkjša in trša je Tvoja usoda in sodbja. Mi pa ostajamo, zremo v praznino in Te iščemo, da, iščemo Te, saj si bila še nedavno med nami tovariši — tovarišica. Nikakih slavošpevov Ti nismo razglaševati, eno je, naša srca globoko občutijo Tvojo izgubo, naše oči so solzne ob pogledu na Tvoj ozki dom, ki Te bo sprejel na večno.

— Zakaj umira mladost? Zakaj je zakon narave tako neizprosni? Jesen je tu, čas smrti — Ti pa si bila v cvetju svoje mladosti, a vendar si odšla, zelen list je bil nasilno odtrgan raz drevo in je utonil — zadušil se je v sled prevelike življenske sile. Življenje si dihalo, življenje porajala in v tej veliki nalogi si omagala — utrujen Ti je obstal korak na prvem klancu v lepše življenje. Sanjala si o sreči, hotela si izpolniti sveto — materinsko dolžnost, hotela si posvetiti svojo mlado ljubav bitju, ki je jedva zagledalo bel dan, pa i Ti, i ono, sta osteklenili — oledeneli oči odšla od nas. Poslavljam se — grenko je slovo — toda bodi, ker pač tako mora biti. Nad Tvojo gomilo je naša misel, vsa bolna, vsa žalostna. Poslavljam se v imenu Tvojih stanovskih tovarišev in učencev, ne samo kot od dobre tovarišice in vzgojiteljice, poslavljam se od Tebe, kot tovariš in človek od mučnice — matere. — Umrla si, ko si zaslužila, da si prvič darovala daritev življenja. Sladka je morala biti, saj se snivajoči Ti je igral na ustnih usnevi mlade ljubezni — ljubezni mlade matere. Tako umirajo ljudje, ki se zavedajo svoje težke naloge, tako umirajo samo ljudje, ki so pripravljeni na vse žrtve, tako umirajo oni, ki vedno in samo darujejo in zopet darujejo, tako umirajo matere mučnice — mučnice... — Kje si?! Odgrnjeno in razkrito Ti je vse neznan, odšla si tja, kamor hite vsi, ki zapustijo dolino prevar in težav in lepo Ti je, saj združila si se s svojim detetom, ki je med nami zemljani pogrešilo Tvoje ljubezni, a jo je bilo potrebno, zato Te je pozvalo, Ti pa uboga — si sledila tajnemu klicu matere in si hitela, da ga ogreješ s svojo materinsko dušo. Vem, da je vajino svidenje veselo, vajin objem prisrčen in tople. — Le mi — mi Te pogrešamo! — Snivajta Ti in dete sladak sem mladosti — ker usoda Ti je zgoda prihranila še nadaljnji pot gorja in prevar, končala si tedaj, ko si jedva začela. Spomin na Te pa bo med nami tovariši ostal večni, tragedija Tvoja ga bo pomlajevala od dne do dne, večni bo — čeprav trdi in grenak — vendar bo lep in iskren, saj bila si dobra — uboga Anica...

— † Ivan Kelc, nadučitelj v pokoju, je umrl v Beogradu dne 2. oktobra, kjer je bival pri svojem sinu. — Pokojnik je dolgo let učiteljeval v Novi Stitji pri Gornjem gradu. Po upokojitvi se je preselil v Kamnik, nato pa k sinu v Beograd, kjer ga je tudi zasačila smrt. Bodi mu zemljaka lahka!

— V pogledu računice je zavladalo med učiteljstvom dvojno stališče. Iz gospodarstevskih razlogov bi učiteljstvo rado obdržalo Črnivcovo računico, iz metodinih se ogreva za novo Lavtarjevo. Vlada pa še drugi pomisleki. Lavtar-Černejeva računica je odobrena brez vsakih omejitev, medtem ko je Črnivcova računica, II.—V. zvezek, odobrena dokler traja naloga. I. zvezek ima pa odobrenje le za zalogo enega šolskega leta. Toliko na razna vprašanja. Dopise glede

Lavtarjeve računic, ki so bili doposlani uredništvu »Učit. Tov.« smo oddali »Potniku«, ker spadajo tja, in opozarjamo na nje čitatelje.

— Zgodovina pošte v Sloveniji. Obl. organizacija poštne, telegrafskih in telefonskih uslužbencev v Ljubljani je izdala in založila knjižico »Ljubljanska pošta«, zgodovinski opis ob 30-letnici njene stavbe. Lična brošura, ki ima 96 strani in sliko ljubljanske glavne pošte, obsega poglavja: I. Do 17. stoletja (prvi začetki, prvi poštni funkcionarji); II. V 17. stoletju (poštariji, poštne zveze, način uradovanja itd.); III. V 18. stoletju (poštne hiše, poštne ceste, vozne pošte, pristojbine itd.); IV. V 19. stoletju (A. V predželezniški dobi: pod francosko okupacijo, Andrej Smole, novi predpisi in nova organizacija, B. V dobi železnice in brzojava: zgodovina poštne znamke, železnice, brzojav, nove panoge poštne službe, naši zaslužni možje, izza potresa itd.); V. V lastnem domu (priprave, pred svetovno vojno, po ujedinenju). Knjižica, ki jo je spisal poštni tajnik Fr. Semrov, je pisana živahno in poljudno. Poznati bi jo moral vsak slovenski inteligent. Zato jo vsem našim naročnikom najtopleje priporočamo. Naroča se pri Obl. organizaciji poštne uslužbenec v Ljubljani. Stane samo 10 Din.

— Podmladek Rdečega križa, ustanavljanje novih organizacij. Plemenite naloge in vzvišene ideje Podmladka Rdečega križa so našle simpatije merodajnih prosvetnih krogov po celem svetu. Z njihovim priročnikom in z njihovim pomočjo je pri Podmladku organiziranih okoli deset milijonov učencev raznih šol. V tem impozantnem številu se nahaja tudi šolska mladina naše kraljevine s ca. 160.000 člani v 2500 raznih šolah. Vendar je v ljubljanski oblasti organiziranih šole 129 in v mariborski oblasti 78 šol, kar nikakor ne odgovarja številu vseh šol. Naša organizacija Podmladka Rdečega križa, ki je odobrena in priporočena od ministrstva prosvete, obstoja že pet let, in v teh petih letih je stalno napredovala tako po številu članov kakor po svojih idejah in doseženih rezultatih. Da bi se to napredovanje nadaljevalo in povečalo, vabimo vse šole, da pristopijo k tej organizaciji.

— Velika šolska slavnost na Gornji Ponikvi pri Celju. Osnovna šola na Gornji Ponikvi praznuje v nedeljo, dne 16. oktobra t. l. dvojni jubilej, in sicer 50-letnico obstoja osnovne šole in 25-letnico novega šolskega poslopja. Spored slovesnosti bo sledeč: 1. Zjutraj ob 10. uri sv. maša za pokojno tu službojuče učiteljstvo in šolarje. 2. Po sv. maši slovesnost pred šolskim poslopjem. 3. Poklonitev venca na spomenik padlih vojakov — bivših šolarjev. 4. Popoldne ob 15. uri igra šolske mladine »Čudežne gosli« s petjem in deklamacijami. Cenjene tovarišice se vabi, da se slavnosti v obilnem številu udeleže. — Šolski upravitelj v Gornji Ponikvi.

ZVONČEK

1. številka je izšla!

Tovariši — cel opozorite starše in otroke, da javijo upravi naročbo!

Društvena zborovanja UJU.

Opomba: V zmislu pokrajinske skupščine v Kranju in sklepa seje širjega sveta 2. oktobra 1927, bo uredništvo odslej priobčevalo le skrajšana vabila, izvemšni izrednih točk na občnih zborih in zborov njih. Tajniki naj se točno drže tega sklepa, ki se ga mora držati tudi uredništvo.

Vabila

— UČITELJSKO DRUŠTVO ZA SVE TOLENSKI OKRAJ zboruje v soboto, dne 15. oktobra 1927 ob 10. uri pri Sv. Trojici v Slov. goricah.

— GORNJEGRADSKO UČITELJSKO DRUŠTVO ima izredni občni zbor v soboto, dne 15. oktobra pri Ksaverju ob 10. uri do poldne v šoli. Dnevni red poleg običajnih točk: 6. Volitve. 7. Proračun od 1. januarja do 30. junija 1928. Zborovanja se udeleži zastopnik našega društva tov. A. Hren.

Osebnne zadeve.

— i Napredovanje. V I. grupo II. kategorije: Fran Lončar, Ante Ciković, Milko Jerše, Ivan Jocič, Josip Korošec, Alojzij Krajnc, Josip Jerše, Rudolf Zupanek, Ivan Titan, Valentin Ivanuš, Miloš Tajnik, Avgust Rozman, Ana Lebar, Eliza beta Kuhar, Teodora Werne, Cecilija Gospodarič-Vilman, Ana Tomšič-Šiška, Angela Kenda, Karolina Zupancič, Franja Grom, Ivana Logar, Vida Maurer-Vrežec, Matilda Vrbič-Jager, Jelena Levstik, Marija Arnuš, Emilija Savič-Wach, Dora Cizelj-Allesch-Debelak, Marija Rojnik, Vilma Kožuh, Marija Haberman-Medved. — V 2. grupo II. kategorije: Rudolf Wagne, Josip Trost, Josip Vutkovič, Rudolf Pečjak, Josip Terpin, Anton Vidic, Josip Vrbine, Vekoslav Klemenčič, Viktor Rode, Stefan Poredos, Josip Kutin, Miroslav Vennigerholz, Drago Cepič, Friderika Božnar, Milka Semič, Ivana Rupret-Lipovec, Marija Kovač, Neža Zadnik, Terezija Tanai, Olga Plevelj, Pavla Troha, Helena Friedl-Zupanek.